

DESCOPERIRI DE MONEDE ANTICE ȘI BIZANTINE ÎN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

XVI

DE

BUCUR MITREA

Ca de obicei, prezint în cele ce urmează descoperirile monetare apărute în cursul anului 1972, la care am adăugat și stiri privind descoperiri mai vechi, dar care mi-au parvenit abia în cursul acestui an. Referitor la unele tezaure monetare aflate în cursul acestui an nu am avut vreme să primesc informațiile necesare. De aceea ele urmează să fie menționate în cronicile următoare, cind voi avea datele de care am nevoie.

Pe colegii de la instituțile și muzeele centrale și provinciale care au colaborat la reperțorizarea descoperirilor monetare îi rog să primească viile mele mulțumiri.

Și în acest an descoperirile de monede grecești au o pondere destul de importantă : ele au apărut în nu mai puțin de 18 puncte diferite, fie sub formă de tezaure, fie ca descoperiri izolate.

Privite cronologic aceste monede aduc uneori elemente noi în cunoștințele noastre, dar de cele mai multe ori întăresc cu noi exemple anumite legături comerciale pe care ele însăși le-au pus în lumină.

Astfel drahma histriană de la Tăvădărești jud. Bacău (nr. 17), la care se adaugă o altă (nr. 8), menționată deja, mărește numărul de puncte care documentează pentru secolul al IV-lea i.e.n. legături de schimb ale geto-dacilor din Moldova cu colonia mileziană de pe malul lacului Sinoe.

Pentru secolul al III-lea i.e.n. o importanță cu totul deosebită prezintă descoperirea monedei callatiene de bronz în cetatea geto-dacică de la Poiana, jud. Galați (nr. 14). Prezența ei acolo schițează, poate mai mult, conturează, atât cît o pot face monedele, două aspecte de ordin major privind coloniile grecești de pe țărmul românesc al Mării Negre : decăderea Histriei și apariția dorienilor din Callatis, care îi iau locul.

Până acum am semnalat în comentariile mele prezența monedei callatiene întâlnită de-a lungul Dunării pînă aproape de Călărași. Aceasta indică o pătrundere a callatiilor în susul fluviului, exact pe drumul străbătut cu un secol înainte de către navigatorii histrieni. Descoperirea de la Poiana face un pas mai departe. Ea ni-i arată pe dorienii din Callatis pătrunzînd în interiorul geto-dacic pe unele drumuri interiorare, deschise de unele cursuri de apă cum este

Legendas

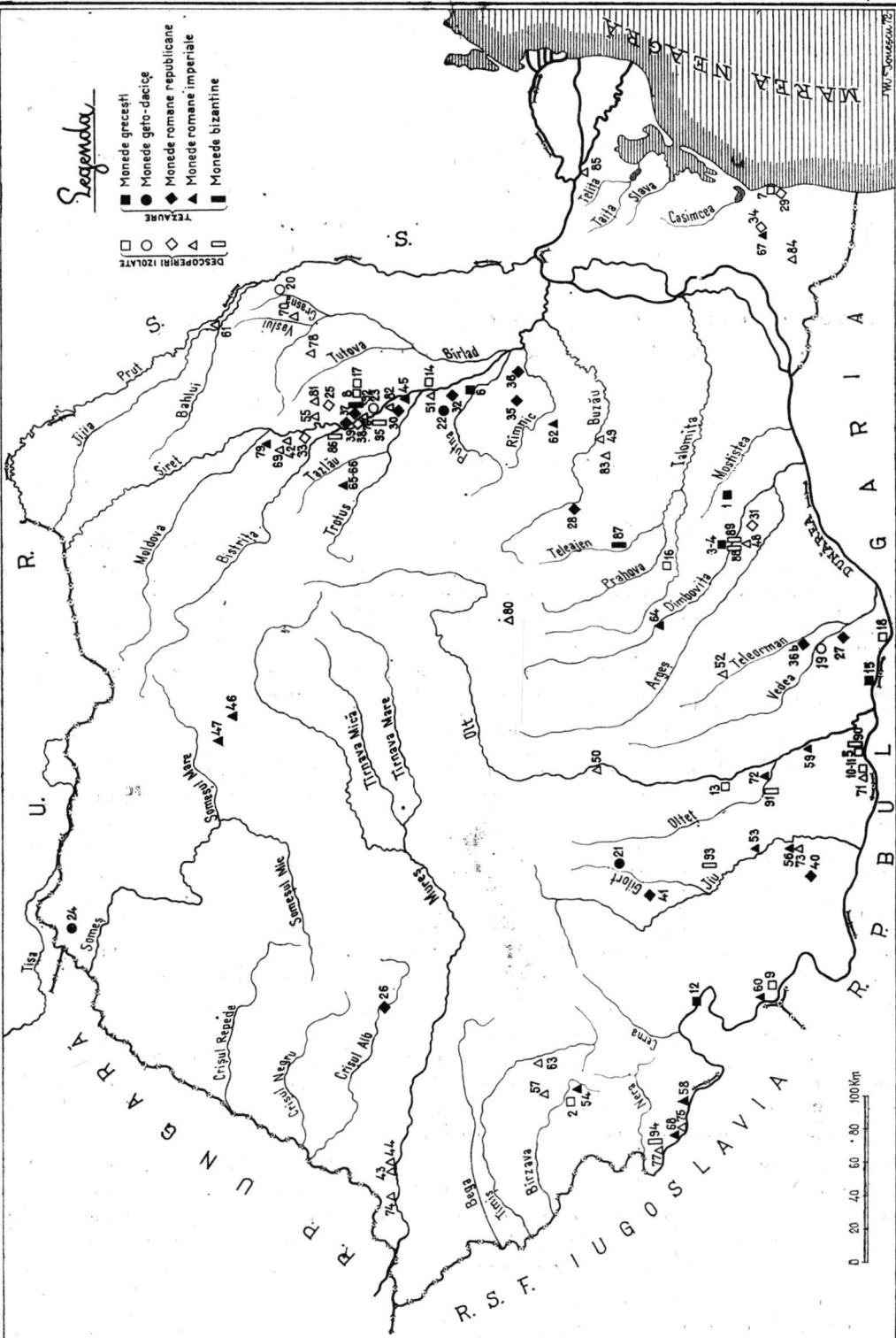

Fig. 1. — Harta cu descoperirile monetare.

acela al Sirelului. Moneda pomenită constituie pentru moment un firav indiciu, dar nu mai puțin elovent pentru înțelegerea unor fenomene istorice de ordin major. O monedă de bronz a cetății Alopeconnesos din Chersonesul tracic (nr. 18), din secolul al IV f.e.n., ne lasă să întrevădem posibilitatea că ar fi fost adusă în cetatea getică de la Zimnicea în a doua jumătate a aceluiași secol.

Drahmele celor două cetăți grecești de pe coastele ilirice ale Mării Adriatice : Dyrrachium și Apollonia apar de data aceasta sub formă de descoperiri izolate la Celei (nr. 5) și Orlea (nr. 10 și 11). Două drahme din Dyrrachium, originale sau imitații (se va putea preciza abia după examinarea originalelor), au fost aflate pentru prima oară, după cunoștințele mele, în cadrul unui tezaur de monede dacice. Prezența lor ne poate ajuta să introducem noi elemente de cronologie absolută pentru monedele geto-dacice.

Tot prin intermediul acestor cetăți este de explicat și prezența monedei din Bruttium, descoperită la Pleșoiu, jud. Olt (nr. 13). Altele, venind din aceeași regiune, au fost explicate încă de Vasile Pârvan în acest sens¹.

Numerouse apar tetradrahmele cetății Thasos, mai mult sau mai puțin stilizate, uneori asociate în tezaure cu cele ale Primei Macedoniei și chiar cu drahme din Dyrrachium. Trei asemenea tezaure au fost aflate la geto-dacii de la sud și unul la cei de la est de Carpați. În prima grupă intră tezaurul de la București² (nr. 4), care cuprinde, pe lîngă tetradrahmele thasiene, una din Maroneia, precum și 5 drahme din Dyrrachium. Prezența ultimelor două categorii de monede nu surprinde. Au mai fost aflate și în alte tezaure³. Dar îmbinarea lor poate fi folosită pentru adinecirea și precizarea cronologiei celor trei tipuri de monede. Tezaurul de la Belciugatene (nr. 1) este unitar, prezintă numai tetradrahme thasiene, pe cind în cel de la Poiana, jud. Teleorman (nr. 15), domină cele ale Primei Macedoniei, iar cele thasiene sunt într-un număr mai redus. La est de Carpați au apărut tetradrahmele thasiene în tezaurul de la Clipicești (nr. 6), alături de obiecte de podoabă geto-dacice. Este evident că fac parte din avereua unui localnic. Aceleși tetradrahme au mai apărut la sud de Carpați în mod izolat la Gîrla Mare, jud. Mehedinți (nr. 9) și la Șirna, jud. Prahova (nr. 16). Pentru regiunile de la nord de Carpați putem menționa descoperirea de la Boeșa, jud. Caraș Severin (nr. 2).

Nu putem să nu subliniem faptul că numeroasele descoperiri de monede grecești și romane republicane aflate la sud de Carpați denotă o intensă activitate economică desfășurată de triburile geto-dacice din această regiune. Încercările recente de a folosi datele „cantitative” ale monedelor „străine”⁴ descoperite în Transilvania pentru a întări o anumită teză, nu rezistă unui examen critic. Este destul să amintim că acolo descoperirile monetare au fost notate încă

¹ Vasile Pârvan, *Getica*, București, 1926, p. 614.

² Un alt tezaur s-a descoperit la București, în cartierul Vitan. După informațiile provizorii de care dispun, pare a fi vorba de tetradrahme de tip thasian. Amânunțe voi putea da după încheierea cercetărilor care sunt în curs de desfășurare. Cf. și ziarul „România Liberă”, XXX, nr. 8672 din 10 sept. 1972.

³ Sunt menționate de mine, ED, 10, 1945, p. 66 și urm., iar mai recent de Iudita Winkler, SCŞCluj, 6, 1955, p. 98, nr. 10; p. 102, nr. 41; p. 104, nr. 59.

⁴ I. Glodariu, ActaMN, 8, 1971, p. 71 și urm. mai ales p. 88, unde citim „Ceaalătă zonă de concentrare a tetradrahmelor Macedoniei Prima și a celor thasiene este Transilvania, unde, cum s-a arătat, cantitativ, descoperirile sunt mai numeroase decât în zona munțeană, de unde rezultă — și subliniem în mod expres aceasta — că ponderea zonei intracarpaticice în economia generală a ținuturilor dacice este mai mare decât s-a crezut și că viața economică-comercială de aici a cunoscut o dezvoltare remarcabilă încă din această vreme”. Aceleiasi calcule și aceeași interpretare pentru drahmele din Dyrrachium și Apollonia (ibidem p. 88—89). Pentru denarii Romei republicane, aceeași poziție (p. 89). Interpretări pe aceeași linie pentru tetradrahmele Macedoniei Prima și cele ale cetății Thasos, la E. Chirilă și G. Mihăescu, *Tezaurul monetar de la Căprioru ...*, Tîrgoviște, 1969, p. 36, Cf. și observațiile lui Gh. Poenaru Bordea, SCN 5, 1971, p. 432.

din prima jumătate a secolului trecut, ceea ce a făcut să beneficiezi de date mai circumstanțiate, pe cind la sud de Carpați au fost notate mai tîrziu și numai în mod întimplător.

O cercetare mai insistență privind moneda grecească și romană republicană descoperită la sud de Carpați, fără intenția de a epuiza subiectul, a arătat în 1958⁵ că, în linii mari, situația este aceeași la sud ca și la nord de Carpați. Frecvența descoperirilor monetare făcute în ultimii 30 de ani, cind ele au fost cercetate și notate pe întreg teritoriul țării, ne confirmă această realitate⁶. Pentru a interpreta în mod just datele „cantitative” la care țin aşa de mult unii cercetători, eu propun ca aceste descoperiri să fie examineate în paralel în ordinea cronologică a descoperirilor. Atunci se va vedea, cred eu, că avem o lipsă în notarea descoperirilor la sud de Carpați și nu poate fi vorba de un număr mai mic al lor. Se poate ridica întrebarea dar dacă au fost asemenea descoperiri, ce s-a întîmplat cu monedele? Obiecție pe căt se poate de justă și îndreptățită, pe atât de normală. Îi răspunsul nu se lasă așteptat: aceste descoperiri au intrat în posesiunea unor colecționari, din care o bună parte au ajuns apoi în cabinetele numismatice ale Bibliotecii Academiei, la Muzeul național de antichități sau în altă parte. În orice caz atunci cind se fac calcule „cantitative” acest ultim material nu poate fi neglijat fără a prejudicia și viața fondului problemei. În asemenea calcule trebuie introdusă și moneda locală de la sud și nord de Carpați, la care trebuie avute în vedere, pe lîngă cantitate, și alte elemente: titlul argintului, finețea executării tehnice, aria de răspindire și multe altele.

Observațiile de mai sus, simple note marginale, fără a intra în fondul problemei, arată că argumentul monetar cantitativ nu susține o asemenea teză.

Monedele geto-dacice sunt menționate în trei tezaure și trei descoperiri izolate. Două din tezaure, cel de la Bîrzeiul de Gilort, jud. Gorj (nr. 21), și cel de la Răcoasa, jud. Vrancea (nr. 22), au mai fost semnalate, dar acum se dau informații suplimentare. Nou este cel de la Turulung, jud. Satu Mare (nr. 24), dar referitor la care nu posedăm încă informații circumstanțiate. Alte trei descoperiri izolate vin să completeze cunoștințele noastre în materie de numismatică geto-dacă: Alexandria, jud. Teleorman (nr. 19), Bunești, jud. Vaslui (nr. 20), fig. 2, și Rogoaza, jud. Bacău (nr. 23).

Descoperirile de monede romane republicane apar în 18 puncte diferite. Dintre acestea 12 – marea majoritate – au apărut sub formă de tezaure, iar restul ca descoperiri izolate.

Din grupa tezaurelor, două sunt descoperiri mai vechi, cel de la Bîrsa, jud. Arad (nr. 26), și cel de la Conțești, jud. Bacău (nr. 30), asupra lor se dau informații suplimentare, complete.

Nu mi se pare lipsit de semnificație felul cum sunt grupate din punct de vedere geografic descoperirile pe care le prezint:

La nord de Carpați : o singură descoperire și aceea mai veche, chiar foarte veche : Bîrsa, jud. Arad, 1876. La sud de Carpați sunt menționate o serie de tezaure care impresionează prin numărul lor. Le amintim în ordinea de la vest spre est. Cel de la Tunși, jud. Gorj (nr. 41), cel de la Segarcea, jud. Dolj (nr. 40), cel de la Brinceni (nr. 27) și Orbeasca de Sus (nr. 36 bis), ambele din jud. Teleorman, și cel de la Cîmpuri, jud. Buzău. La est de Carpați, aceleiasi tezaure cu denari romani republicani apar în numeroase puncte. Așa menționăm Mera Arva (nr. 35), Odobești (nr. 36) și Fitionești (nr. 32), toate trei în jud. Vrancea. Alte două asemenea descoperiri sunt semnalate la Pincești (nr. 37) și Răcătău (nr. 39), ambele în jud. Bacău. Sub formă de descoperiri izolate, aceleiasi monede au fost aflate pe teritoriul Munteniei (nr. 31), Dobrogei (nr. 29 și 34) și Moldovei (nr. 25, 33 și 38).

Problemele cu numeroasele lor implicații de natură economică, politică, socială, pe care le ridică prezența, într-o impresionantă masă, a denarilor Romei republicane în Dacia au mai

⁵ B. Mitrea, SCN, 2, 1958, p. 123–237.

⁶ Aceasta reiese din descoperirile menționate în cronicile mele începînd din 1957 și publicate simultan în SCIV și Dacia, N. S., începînd cu volumele pe anii 1958.

fost menționate de mine în diferite ocazii⁷. Reținem doar că numărul descoperirilor crește și că ele se află și în cetățui geto-dace ca și în așezări, că apar și în tezaure, dar și în descoperiri izolate, care indică folosirea lor curentă în schimbul economic.

Moneda romană imperială este pomenită în prezenta cronică în 45 de descoperiri, tezaure și aflare izolate. Pentru a pune într-o primă valoare materialul ce-l prezint, am socotit util să fac unele grupări, care să ne îngăduie să găsim drumul spre unele concluzii istorice sau cel puțin să-l pregătească, să-l schițeze. Un prim pas în această direcție constă în felul cum se pune problema.

Documentele monetare romane imperiale descoperite pe teritoriul României trebuie interpretate înîndu-se seama de condițiile social-politice în care se aflau la datele respective diferite regiuni care formează azi țara noastră. Astfel pentru secolul I e.n. Dacia este independentă, pe cind Dobrogea făcea parte din provincia Moesia Inferior. Fapt de care trebuie să ținem seamă. Apoi după cucerire, trebuie pe de o parte să avem în vedere descoperirile din cadrul provinciei Dacia, iar pe de altă parte pe cele de la triburile geto-dacice libere, rămase în afara provinciei, pe teritoriul Transilvaniei, Munteniei și Moldovei. După Aurelian, pentru Dacia începe o altă etapă, pe cind Dobrogea continuă să rămână provincie în cadrul imperiului roman pînă la sfîrșitul secolului al VI-lea.

Tinind seama de realitățile istorice schițate mai sus să vedem cum se grupează materialul monetar de care dispunem. Prima problemă care se pune este aceea de a ști cum trebuie apreciate monedele romane imperiale emise în secolul I (aur, argint, bronz) și descoperite pe teritoriul viitoarei provincii: dacă le considerăm venite în cursul secolului I, și atunci din ce metale, sau au venit mai tîrziu, după cucerire. Răspunsul nu este ușor de dat și nici nu trebuie grăbit. Deocamdată să reamintim unele fapte pe care le prezint mai jos: la Dulău, jud. Timiș (nr. 57) este semnalat un aureus de la Otho, iar la Rîșnov, jud. Brașov (nr. 80), un altul de la Gălăba, ultimul aflat în castrul roman din localitate. Pe de altă parte, în tezaurele monetare din secolul al II-lea se găsesc numeroși denari de la împărați din secolul I e.n. Acești denari mai apar și în mod izolat în diferite puncte ale țării. Pentru același secol I mai sunt de luat în seamă și unele monede de bronz emise de împărații romani din vremea ce ne preocupa. Evident problema este mai vastă și cere o discuție aprofundată, pe regiuni și metale, și eu nu am de gînd să întrîzii acum și aici. Totuși tin să amintesc cîteva situații clare, care ne ajută să întrevedem felul cum trebuie pusă problema și direcția în care este de căutat rezolvarea ei. În săpăturile întreprinse de D. Berciu în cetatea dacică de la Ocnîa, jud. Vilcea⁸, în anul 1971 a fost aflat, printre alte monede, un denar de la Titus. În cursul săpăturilor din 1972 și neînregistrații în prezenta cronică, au mai fost aflată doi denari: unul emis de magistratul Man. Acilius, pe la anul 55 i.e.n. și un altul de la Marc Antoniu, de tipul cu legiunile. Lor li se mai adaugă trei monede romane imperiale de bronz din secolul I e.n. Una din ele a fost emisă de Claudius I, iar celealte două rămîn să fie precizate. Dat fiind faptul că mediul arheologic în care au fost descoperite la Ocnîa monedele romane din secolul I, atît cele din argint, cit și cele de bronz, este acela al etapei independente, deci înainte de cucerire, înseamnă că în secolul I e.n. au circulat în Dacia atît denarul roman de argint, cit și moneda de bronz. Datele oferite de săpături sunt hotărtoare.

Dintre tezaurele monetare descoperite în cadrul provinciei Dacia ne reține atenția cel de la Gruia, jud. Mehedinți (nr. 60), cu cei peste 1 500 denari neprecizați încă, precum și cel din imprejurimile Craiovei (nr. 53) în curs de cercetare.

⁷ B. Mitrea, *Moneda romană republicană și unitatea lumii geto-dace*, în vol. *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, sub redacția lui D. Berciu, București, 1968, p. 53–64. Cf. idem, *Unitatea geto-dacă, reflectată în monetaria dacă*, AUB, Istorie, 18, 1969, p. 11–17.

⁸ D. Berciu, *Buridava dacică la Ocnîa?* Magazin istoric, 6, 1967, sept.

Pentru primele trei secole ale e.n. aceleași descoperiri apar în mare număr la geto-daci liberi de la sud de Carpați⁹. Amintesc mai întâi două tezaure : unul la Lucieni, jud. Dâmbovița (nr. 64), și altul la Homești, jud. Buzău (nr. 62). La acestea se adaugă unele descoperiri izolate de monede romane aflate la București (48), Costești, jud. Argeș (nr. 52), precum și o bună parte din cele intrate în colecția prof. Dimitrie Ionescu, din Buzău (nr. 49).

La geto-daci din Moldova denarii romani din secolele I-III circulă în mod curent. Apare un tezaur nou, cel de la Măgirești, jud. Bacău (nr. 65) și se dau informații suplimentare în legătură cu cel de la Rediu, jud. Neamț (nr. 79). Sub formă de aflări izolate aceiași denari apar în șapte localități diferite : Ciorani, jud. Vrancea (nr. 51); Aldești (nr. 42), Pincești (nr. 76), Roșiori (nr. 81) și Saseut (nr. 82), toate în jud. Bacău, precum și Moldoveni, jud. Neamț (nr. 69).

Pentru secolul al IV-lea, în cadrul Dobrogei care făcea parte din imperiu, semnalăm tezaurul de la Medgidia (nr. 67) cu o compozиie destul de curioasă. Pentru aceeași vreme, monedele secolului al IV-lea apar destul de insistență mai ales sub formă de descoperiri izolate în toate părțile României. Pentru regiunile de la nord de Carpați semnalăm tezaurul de la Gornea, jud. Caraș Severin (nr. 58), cuprinzând monede de bronz. Descoperirea de la Bistrița, jud. Bistrița Năsăud (nr. 46), rămâne neclară în unele privințe, dar poate fi folosită ca document în activitatea economică din secolul al IV-lea. În mod izolat au mai apărut aceleași monede la Arad, jud. Arad (nr. 43), la Pojejena, jud. Caraș Severin (nr. 77). De o importanță excepțională este descoperirea de monede romane din secolul al II-lea și pînă în al IV-lea în aşezarea civilă de lingă castrul roman de la Jupa (nr. 63). Ele dovedesc continuitatea vieții în forme romane și după Aurelian.

La sud de Carpați, secolul al IV-lea este reprezentat prin tezaurul de siliquae de la Drânie, jud. Dolj (nr. 56), precum și prin aflările izolate de la Padina, jud. Dolj (nr. 73), și Sărata Monteoru, jud. Buzău (nr. 83). Pentru regiunile de la est de Carpați aceeași vreme este ilustrată prin siliqua de la Muntenii de Jos, jud. Vaslui.

Deocamdată mă limitez să notez existența pe întreg teritoriul nostru a monedei romane emisă în secolul al IV-lea. Rețin faptul că majoritatea este de bronz, dar nu lipsește din descoperiri izolate nici siliqua de argint. Într-o viitoare interpretare a lor se va ține seama de situația politică și etnografică a acestor regiuni, în care populația locală daco-romană are un anumit rol economic.

Moneda bizantină este prezentă în zece descoperiri. Privită regional și cronologic ea se prezintă în felul următor. La Pojejena, jud. Caraș Severin (nr. 94), apare un bronz de la Iustin I. La sud de Carpați, pentru secolul al VI-lea, semnalizez prezența unui follis de la Iustinian I descoperit la Dobrun, jud. Olt (nr. 91), precum și a unui bronz de la Iustin I aflat la București (nr. 89). Pentru secolul al X-lea notez prezența unei nomisme de la Ioan Tzimiskes, provenind din Oltenia (nr. 93), a unui tezaur de monede de bronz de la Ioan al II-lea Comnenul, descoperit la Bucov, jud. Prahova (nr. 87), precum și a unor hiperperi de la Ioan Vatatzes provenind probabil de la Celei, jud. Olt (nr. 90) și București (nr. 88).

Și pe teritoriul Moldovei au fost descoperite monede bizantine. În primul rînd se cuvine reamintit tezaurul de la Horești, jud. Bacău (nr. 92) care acum este publicat în întregime. Sub formă de descoperiri izolate cîteva monede din secolul al VI-lea au fost aflate în orașul Bacău (nr. 86), iar o hexagramă de la Constantin al IV-lea (secolul al VII-lea) a fost semnalată la Seurtu, jud. Bacău (nr. 95).

Din cele prezentate mai sus reiese importanța ce o au descoperirile monetare pentru istoria noastră veche.

⁹ Pentru circulația monedei romane imperiale la dacii liberi din nord-vestul țării, a se vedea Gh. Lazin, *Circulația monetară în nord-vestul României*, (extras), Satu Mare, 1969, p. 111—120.

I. MONEDE GRECEȘTI (1–18)

1. *Belciugatele*, jud. Ilfov. Dintr-un tezaur de monede antice descoperit în 1964, au fost recuperate 25 tetradrahme thasiene din secolele II-I i.e.n. Pe rv. exemplarele poartă diferite sigle M, M barat sau altele. Se păstrează la Muzeul de istorie a Republicii Socialiste România. Constanța Știrbu și Carmen Petolescu, SCN, 6, 1973 (în manuscris).

2. *Bocșa*, jud. Caraș Severin. Este semnalată descoperirea unei tetradrahme thasiene cu urme de stilizare.

Nicolae Gudea, Banatica, 1, 1971, p. 140 și fig. 1.

3. *București*, Lacul Tei. O monedă de bronz, emisă de orașul Cyzicus, având pe av. capul mitieului întemeietor și legenda KYZIKOC, iar pe rv. două făclii cu șerpi încolăciți și un altar aprins, a fost găsită în 1948 lîngă Lacul Tei. D. V. Rosetti a dăruit-o MNA, inv. 310. Este de tipul Head², 527.

Informație: Bucur Mitrea. Institutul de arheologie, București.

4. *București*. În cartierul Militari a fost aflat în octombrie 1971, cu prilejul unor lucrări, un tezaur monetar. Din această descoperire au fost recuperate 88 tetradrahme thasiene, una a cetății Maroneia și 5 drachme emise de orașul Dyrrhachium.

Se păstrează la Muzeul de istorie a orașului București.

Marja Cojocărescu SCN, 6, 1973 (în manuscris).

5. *Celeiu*, jud. Olt. O drachmă din Apollonia (Illyria) cu magistrații Σιμίας – Αύτοβούλου a fost descoperită în localitate prin 1940 și ajunge în colecția Gh. Georgescu-Corabia.

Pr. J. Ionescu, Mitropolia Olteniei, 23, 7–8, 1971, p. 572 și pl. I/2.

6. *Clipicești*, com. Țifești, jud. Vrancea. Prin 1966, în condiții ce rămân să fie precizate ulterior, s-a aflat un tezaur de monede și obiecte de podoabă antice. Din acest tezaur au fost recuperate, în 1971, 12 tetradrahme thasiene, emisiuni tirzii, cu sigla M, M barat, și X, iar dintre obiectele de podoabă, o fibulă fragmentară și un fragment de torques. Se păstrează la Institutul pedagogic din Bacău.

Informație: Ioan Mitrea, Inst. pedagogic, Bacău, și V. Mihăilescu-Birliba, Piatra Neamț.

7. *Constanța*, jud. Constanța. O monedă de bronz emisă de Cyzicus în sec. II i.e.n. s-a descoperit în punctul Tataia. Este de tip BMC, Mysia, p. 39, nr. 150–152.

Oct. Iliescu, Creșterea colecțiilor. Caiet selectiv, 23–24, 1968, [1971], p. 11–12.

8. *Găiceana*, jud. Bacău. Sunt semnalate cu amănunte tehnice și ilustrate monedele menționate de mine în SCIV, 22, 1971, 1, p. 119–120, nr. 7. Dragma histriană are capul din dr. înversat, iar pe rv. vulturul pe delfin spre st. Sub el, sigla, iar în cimp dr. Δ. Este de tipul Pick, 432. Denarul roman republican a fost emis de magistratul monetar P. Baebius Tampilus și este de tipul Grueber, Roma, 935, anii 150–125. Sydenham, 489, anul 120. Cel imperial pare să fi fost bătut sub Vespasian.

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971, p. 287–8, și pl. I/5–7.

9. *Girla Mare*, jud. Mehedinți. În sat s-au aflat, la date și în puncte ce rămân a fi stabilite, două monede antice. Una este o tetradrahmă thasiană din secolul al II-lea i.e.n., iar celalalt un denar de la Severus Alexander de tip Cohen², 365. Ultimul este, foarte probabil, de pus în legătură cu tezaurul imperial roman descoperit în localitate și menționat în SCIV, 18, 1968, 1, p. 178, nr. 60.

Informație: profesor Nicolae Panait, Școala generală, Girla Mare.

10. *Orlea*, jud. Olt. O drahmă din Dyrrhachium cu magistratii Ξένων – Φιλόδοτα este semnalată ca descoperită în 1940 pe malul bălții din localitate. Ajunge în colecția Gh. Gheorgescu-Corabia.

Pr. I. Ionescu, *loc. cit.*, p. 572 și pl. 1/1.

11. *Orlea* jud. Olt. O monedă antică de bronz a fost descoperită pe malul de nord al grindului Răcarul Mare în 1968, în cursul săptăunilor arheologice conduse de Eugen Comșa și Cónst. Iliescu. După sumara descriere: «taur cu capul intors» și rv. «patrat cu liniuțe și legendă», ne putem gîndi la o drahmă de tip Dyrrhachium. Se păstrează în colecțiile Muzeului comunal Orlea.

Informație: Eugen Comșa și B. Mitrea, Institutul de arheologie, București.

12. *Ostrovul Șimian*, jud. Mehedinți. Tezaurul de monede geto-dacice descoperit în acest punct și menționat în SCIV, 23, 1, 1972, p. 137, nr. 20; și în Dacia, N.S., 16, 1972, p. 364, nr. 20, conține și două drachme din Dyrrhachium, probabil imitații sau contrafaceri. Pe una se vede clar numele magistratului Στλανώς, iar pe cealaltă, al magistratului Ἀλκαῖος.

Informație: Bucur Mitrea, Institutul de arheologie, București.

13. *Pleșoiu*, jud. Olt. O monedă de argint, emisă de orașul Bruttium în secolul III i.e.n. a fost găsită de învățătorul Gh. C. Măraru în anul 1908, la arat, în punctul denumit „La Poartă”. Moneda a fost dăruită Cabinetului numismatic al Bibl. Acad.

Oct. Iliescu, *op. cit.*, p. 7.

14. *Poiana*, com. Nicorești, jud. Galați. O monedă de bronz, emisă de cetatea Callatis în etapa autonomă, a fost găsită pe cetățuia de la Poiana și a fost dăruită Muzeului de istorie din Bacău de învățătorul Trandafir Gh. din satul Ciorani com. Pușești. Pe av. este capul lui Apollo cu cunună de lauri spre dr. O contramarcă rotundă, stea cu șase raze, acoperă obrazul zeului. Pe rv. trepied și legenda ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ și ΑΠΟΔΔ, 12,30 g; 25 mm. Este de tip Pick, 227.

Viorel Căpitanu, *loc. cit.*, p. 293, și pl. 3/66.

15. *Poiana*, jud. Teleorman. Un tezaur de monede antice aflat într-o oală de lut a fost descoperit în 1971 pe terasa finală a Dunării, în grădina locuitorului Anton Potecă. După apariția unui prim lot de 27 monede și unele fragmente ceramice, cercetările întreprinse de Institutul de arheologie au dus la descoperirea altor 49 monede și a părții inferioare a vasului. Din totalul monedelor aflate, 59 erau tetradrahyne emise de Macedonia Prima și 17 tetradrahyne thasiene.

„Scîntea” XLI, 1972, nr. 9103 din 30 martie, p. 2; I. Cătăniciu-Bogdan, SCN, 6, 1973, (în manuscris).

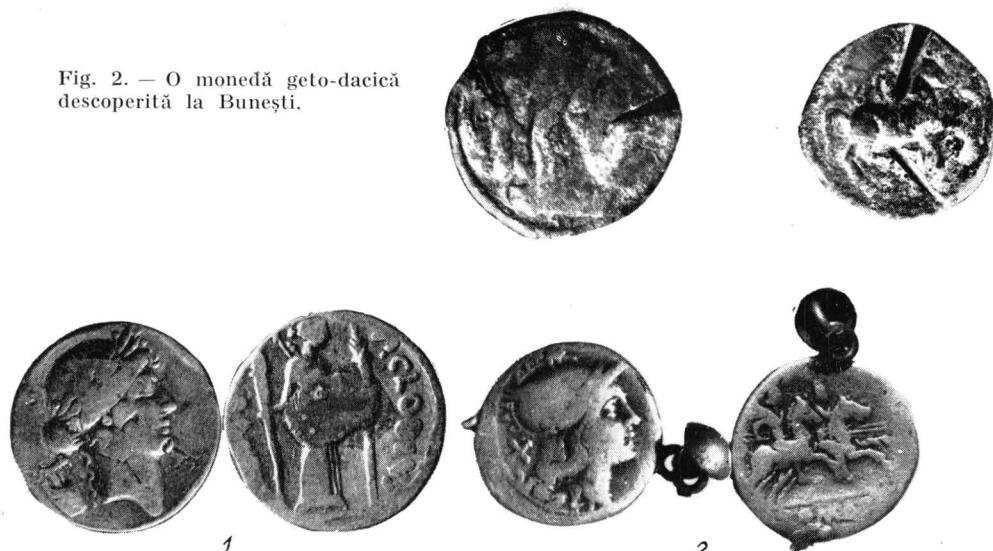
16. *Șirna*, jud. Prahova. Ca descoperite pe teritoriul acestei localități ne sunt semnalate: o tetradrahmă thasiană, o monedă dacică de bronz și doi denari romani republicanii. Unul a fost emis de magistratul *C. Vibius Pansa* (Grueber, Roma, 2244, anul 87; Sydenham, 684, anii 89–88); iar altul de *L. Scribonius Libo* (Grueber, Roma, 3377, anul 71; Sydenham, 928, anul 55). *Informație*: prof. Nicolae Victor, Șirna și B. Mitrea, Institutul de arheologie, București.

17. *Tăvădărești*, comuna Dealul Morii, jud. Bacău. Drahmă histriană pe av. cele două capete, cel din st. inversat; pe rv. vulturul pe delfin spre dr. și deasupra ΙΣΤΡΙΗ, 4, 50 g; 18 mm. Tot de acolo provine un denar [?] de la Traian, tip RIC, 161, anii 103–104. 1,80 g; 18 mm. Viorel Căpitanu, *loc. cit.*, p. 289 și pl. I/18–19.

18. *Zimnicea*, jud. Teleorman. O monedă grecească de bronz, emisă de cetatea Alopecconnesos, din Chersonesul Tracic, databilă în secolul al IV-lea i.e.n., a fost găsită în cetatea getică din localitate.

M. Chițescu, SCIV, 22, 1971, 2, p. 299–306.

Fig. 2. — O monedă geto-dacică descoperită la Buneşti.

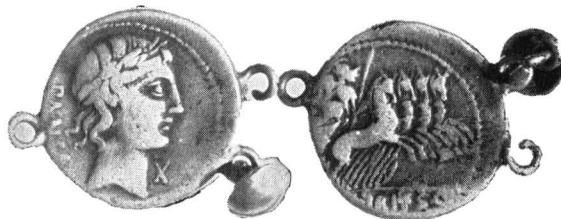
1

2

3

4

5

Fig. 3. — 1, un denar roman republican de la Buneşti; 2—5, denari romani republicani descoperiți la Pătirlagele.

II. MONEDE GETO-DACICE (19–24)

19. *Alexandria* (imprejurimi) jud. Teleorman. O monedă geto-dacică de argint, de tip apropiat lui Pink, 296–297, ajunge în colecțiile CNBA, inv. 975.

Oct. Iliescu, *loc. cit.*, p. 13.

20. *Bunești*, jud. Vaslui. Încă înainte de cel de al doilea război mondial am primit fotocopia a două monede antice cu indicația scrisă « găsite la Bunești, jud. Fălcu ». Una este geto-dacică, de tip moldovean, având o tăietură adincă pe av. și rv. (fig. 2). Ceaalătă este un denar roman republican cu multe incizii pe av. și cu rv. deteriorat. Poartă numele magistratului *P. Clodius* și este de tipul Gruéber, Roma, 4290, anul 38. Sydenham, 1117, anul 41 (fig. 3/1 mărită).

Informație : Bucur Mitrea, Institutul de arheologie, București.

21. *Birzeiul de Gilort*, jud. Gorj. Șapte monede dacice de tip Dobrești, descoperite cu mulți ani în urmă, au ajuns în proprietatea familiei Magheru din localitate, iar de aci la Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România.

Informație : Constanța Știrbu, Muzeul de istorie al R.S.R. București.

22. *Răcoasa* jud. Vrancea. Din tezaurul de 115 monede geto-dacice, descoperite în 1952, de locuitorul Benchea Ion, 105 ajung la Muzeul de istorie din Galați, iar 10 exemplare la cel din Bacău. Ultimele 10 exemplare sunt descrise și ilustrate (Cf. și informația din SCIV, 19, 1968, 1, p. 174, nr. 30). Greutatea celor 10 monede este cuprinsă între 5,51 g și 6,63 g ; diam. între 23–27 mm, iar titlul argintului este de 850 %. Monedele sunt de tipul Inotești-Buzău, fără tăietură. Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 292–3.

23. *Rogoaza*, com. Corbasca, jud. Bacău. Se menționează că „o monedă dacică de tip Filip al II-lea se află în colecția pr. V. Heisu din Răcăciuni. Moneda face parte probabil dintr-un tezaur descoperit cu mulți ani în urmă, dar care s-a pierdut”. Atât.

Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 291.

24. *Turulung*, jud. Satu Mare. Un tezaur de monede dacice de argint, aflat în curs de cercetare în iunie 1972, este semnalat ca descoperit în localitate. Un număr de circa 60 exemplare au fost recuperate și ajung la Muzeul din Satu Mare.

Informație : prof. Tiberiu Bader, Muzeul de istorie, Satu Mare.

III. MONEDE ROMANE REPUBLICANE (25–41)

25. *Bărboasa*, jud. Bacău. Se menționează descoperirea unui denar roman republican, emis sub Caesar, de tipul Gruéber, Gallia 27, anii 50–49. Sydenham, 1006, anii 54–51. Un altul, de la Antoninus Pius, a fost descoperit la Tîrgu Ocna.

Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 288 și pl. 1/8–9.

26. *Bîrsa*, jud. Arad. Tezaurul de denari romani republicani publicat de Fr. Kenner în Archiv für öesterreichische Geschichte, 38, 1867, p. 296–297, ca descoperit la Ineu (pe atunci Boros-Jenö) și trecut ca atare în literatura românească de specialitate, se dovedește a fi fost descoperit în localitatea Bîrsa. La cei 21 denari publicați de Kenner, autorul mai adaugă alte opt exemplare, totul pe baza studierii arhivelor și presei locale. Cea mai recentă monedă din tezaur se datează în anul 46 i.e.n. Autorul dă un util inventar cronologic al celor 29 denari. Egon Dörner, Tibiscus, 1, 1971, p. 24–32.

27. *Brînceni*, jud. Teleorman. Un tezaur de monede romane republicane împreună cu tetradrahyne thasiene s-ar fi descoperit în localitate sau în imprejurimile immediate. Din această descoperire, un număr de 6 monede au ajuns în posesiunea lui Poșircă Ionică, student A.S.E., comerț exterior. Din acestea am putut vedea un denar emis de magistratul *C. Poblicius Malleolus*, Gruéber, Italia, 694, anul 89. Sydenham, 614, anii 92–91. Exemplare din acest tezaur ar fi

intrat în colecțiile : pr. I. Spiru, Alexandria ; Searăt Mircea student în filologie, și o persoană din Brînceni. Descoperirea ar fi avut loc prin anii 1968—9.

Informație : Poșteacă Ionică, student A.S.E., 1972.

28. *Cimpuri* (?) comuna Pătârlagile, jud. Buzău. Pe teritoriul acestei localități în condiții și în punctul ce va fi stabilit de către descoperitor, au fost aflată 4 denari romani din timpul republicii. Monedele sunt prevăzute cu inelușe și pandantive, moderne. Sunt deci aflate în poziție secundară.

Iată o prezentare cronologică a lor :

1. *Fără nume de magistrat*

AR ← 4,10 g 19 mm. (fig. 3/2).

Grueber, Roma, 353, tip gen., anii 217—197.

Sydenham, 273, anii 165—155.

2. *M. Tullius*

AR ↙ 4,10 g. 20 mm. (fig. 3/3).

Grueber, Italia, 502, anii 102—100.

Sydenham, 531, anul 109.

3. *C. Vibius, Pansa*

AR ↗ 4,30 g; 19 mm. (fig. 3/4).

Grueber, Roma, 2244, tip. gen., anul 87.

Sydenham, 684, anii 89—88.

4. *Același magistrat*

AR ↓ 4,45 g. 19 mm. (fig. 3/5).

Grueber, Roma, 2280, tip. gen., anul 87. Pe av. sub barbă, cifra X.

Sydenham, 684 a, anii 89—88.

Informație : Dan Manolescu, Buzău.

29. *Constanța*, jud. Constanța. Este semnalată descoperirea, probabil pe teritoriul municipiului, a unui denar cu numele lui Marc Antoniu.

R. Ocheșeanu, Pontica, 5, 1972, p. 497—498.

30. *Conjești*, com. Sascut, jud. Bacău. Cei șapte denari romani republicanii semnalati de mine în SCIV, 19, 1968, 1, p. 175, nr. 39, sub voce Sascut Sat, ni se precizează acum că provin din tezaurul de la Conjești și au ajuns în colecțiile muzeului de istorie din Bacău. Facem cunenita rectificare. Dăm mai jos, după autor, un inventar al lor cu toate datele tehnice, la care am adăugat și trimiterea la catalogul lui Sydenham.

1. *M. Atilius Saranus*

3,50 g; 18 mm.

Grueber, Roma, 679, anii 172—151.

Sydenham, 398, anii 145—138.

2. *M. Sergius Silus*

3,50 g; 17 mm.

Grueber, Italia, 512, anii 99—94.

Sydenham, 544, anul 109.

3. *L. Flaminius Cilo*

3,70 g; 18 mm.

Grueber, Italia, 537, anii 99—94.

Sydenham, 540, anii 106—105.

4. *L. Appuleius Saturninus*

3,30 g; 19 mm.

Grueber, Roma, 1493, anul 90.

Sydenham, 578, anii 100—97.

5. *C. Coilius Caldus*

3,50 g; 18 mm.

Grueber, Roma, 1435, variantă, litera B; anul 90.

Sydenham, 582, anii 100—97.

6. *L. Scribonius Libo*

3,50 g; 20 mm.

Grueber, Roma, 3377, anul 71.

Sydenham, 928, anul 55.

7. *Paulus Aemilius Lepidus*

3,80 g; 20 mm.

Grueber, Roma, 3393, anul 71.

Sydenham, 926, anul 55.

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971, p. 289—290.

31. *Dobreni*, com. Vărăști, jud. Ilfov. Un denar roman republican a fost descoperit într-o așezare getică, caracterizată printre altele, prin numeroase fragmente ceramice de tip Latène.

Informație: Profesor Gh. Mușeșeanu și D. Berciu.

32. *Filitonești*, jud. Vrancea. Tezaur de denari romani republicani și imperiali timpurii, din care s-a putut recupera 58 exemplare. Cea mai recentă monedă este din timpul împăratului Tiberiu.

M. Chițescu, Carpica, 4, 1971, p. 161.

33. *Galbeni*, com. Filipești, jud. Bacău. Este semnalată descoperirea în localitate a unui denar roman republican. Pe baza fotografiei (pl. 1/2) a fost emis de magistratul C. Servelius și este de tip Grueber, Roma, 1166, anul 94. Sydenham, 483, anii 125—120. (Cf. și SCIV, 19, 1968, 1, p. 175, nr. 35, unde este menționat un alt denar).

Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 287 unde se dă o altă identificare și pl. 1/2.

34. *Medgidia*, jud. Constanța. În localitate s-a descoperit un denar roman republican cu numele magistratului monetar *L. Aemilius Buca*.

R. Ocheșeanu, *op. cit.*, p. 498.

35. *Mera-Arma*, jud. Vrancea. Dintr-un tezaur descoperit în localitate prin anii 1934—5 au fost recuperăți 22 denari, din care 20 erau din timpul republicii și 2 din timpul imperiului. Se păstrează în CNBA. Dăm mai jos un inventar provizoriu al lor.

1. *P. Maenius*

Grueber, Roma, 630, anii 196—173.

Sydenham, 351, anii 150—146.

2. *L. Saufeius*

Grueber, Roma, 834, anii 172—151.

Sydenham, 384, anii 145—138.

3. *C. Servelius M. f.*

Grueber, Italia, 540, anii 93—92.

Sydenham, 525, anii 110—108.

4. *M. Tullius*

Grueber, Italia, 502, anii 102—100.

Sydenham, 531, anul 109.

5. *Cn. Cornelius Blasio*

Grueber, Italia, 620, anul 91.

Sydenham, 561, anul 105.

6. *A. Postumius Albinus, L. Caecilius Metellus, C. Publilius Malleolus*
Grueber, Italia, 724, anul 89.
Sydenham, 611, anii 92–91. Hibrid.
7. *C. Vibius Pansa*
Grueber, Roma, 2244, tip. gen., anul 87.
Sydenham, 684, anii 89–88.
8. *Același magistrat*.
Grueber, Roma, 2280, anul 87.
Sydenham, 684 a, anii 89–88.
9. *L. Titurius Sabinus*
Grueber, Roma, 2328, anul 87.
Sydenham, 699, anul 88.
10. *C. Licinius Macer*
Grueber, Roma, 2467, anul 85.
Sydenham, 732, anul 83.
11. *C. Mamilius Limetanus*
Grueber, Roma, 2716, anul 83.
Sydenham, 741, anii 82–81.
12. *C. Marius Capito*
Grueber, Roma, 2844, tip. gen., anul 82.
Sydenham, 744 tip gen., anul 79.
13. *Q. Pomponius Musa*
Grueber, Roma, 3615, anul 67.
Sydenham, 861, anii 68–66.
14. *P. Plautius Hypsaeus*
Grueber, Roma, 3841, anul 61.
Sydenham, 910, anul 58.
15. *M. Aemilius Scaurus, P. Plautius Hypsaeus*
Grueber, Roma, 3878, anul 58.
Sydenham, 913, anul 58.
16. *Man. Cordius Rufus*
Grueber, Roma, 4039, anul 46.
Sydenham, 976 c, anul 46.
17. *Același*
Grueber, Roma, 4040, anul 46.
Sydenham, 977, anul 46.
18. *C. Considius Paetus*
Grueber, Roma, 4083, anul 45.
Sydenham, 990 a, anul 45.
19. *L. Aemilius Buca*
Grueber, Roma, 4152, anul 44 .
Sydenham, 1062, anul 44.
20. *L. Mussidius Longus*
Grueber, Roma, 4248, anul 39.
Sydenham, 1094, anul 42.
21. *Augustus*
RIC, 350, Lugdunum, anii 2 i.e.n.–14 e.n. Tipul cu C.L. Caesares.
22. *Antoninus Pius*
RIC, 50, Roma, anul 139.

36. *Odobești* sau *împrejurimi*, jud. Vrancea. Tezaur, descoperit la o dată ce nu mai poate fi precizată, din care s-au recuperat 21 denari. Cel mai recent este de la Augustus și este de tipul RIC, Lugdunum, 350 anii 2 i.e.n.—14 e.n.

M. Chițescu, *op. cit.*, p. 160.

36 bis. *Orbeasca de Sus*, jud. Teleorman. Un tezaur de monede romane republicane a fost descoperit în vara anului 1972, într-o cărămidărie din localitate. Un număr de 143 exemplare au și fost recuperate. Cercetările continuă.

„*Scânteia*”, XLI, nr. 9219, din 25 iulie 1972.

37. *Pincești*, jud. Bacău. Menționat în SCIV, 21, 1970, 2, p. 339, nr. 37, tezaurul descoperit în 1969 este publicat acum în întregime. Nu sunt 180, ci 202 denari romani republican și imperiali. Printre aceștia din urmă cinci sunt de la Augustus, unul de la Iuba I și ultimul de la Tiberiu. Acesta este de tipul rv. PONTIF MAXIM și Livia scznd spre dr. Cf. RIC, Lugdunum, 3, datat de autori în anul 14—15 (pl. 181). De fapt tipul menționat a fost emis în tot cursul domniei lui Tiberiu cf. RIC, I, p. 98, aşa că data îngropării tezaurului rămâne incertă, pe vremea lui Tiberiu.

Căpitanu Viorel și Ursache Vasile, Carpica, 4, 1971, p. 167—195.

38. *Răcătău*, jud. Bacău. Pe „Cetățuje”, în urma săpăturilor arheologice întreprinse începând din 1968 încoace, pe lîngă cele două tezaure de denari romani republican, aceleași monede s-au găsit și în mod izolat. Dăm mai jos, după autor, un inventar tehnic al lor, la care am adăugat și cronologia lui Sydenham, care mi-a servit și ca criteriu de clasificare.

1. *Mn. Fonteius*

3,10 g; 20 mm.

Grueber, Roma, 2476, anul 85.

Sydenham, 724, anul 84.

2. *Q. Sicinius*

3,70 g; 17 mm.

Grueber, Roma, 3947, anii 49.

Sydenham, 939, anii 49—48.

3. *C. Mamilius Limetanus*

Denar *fourré*. 2,50 g; 19 mm.

Grueber, Roma, 2716, anul 83.

Sydenham, 741, anii 82—81. Moneda este considerată *fourré*-imitație locală.

4. *C. Iulius Caesar*

3,40 g; 18 mm.

Grueber, Gallia, 27, anii 50—49.

Sydenham, 1006, Gallia, anii 54—51.

Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 290—291.

39. *Răcătău*, jud. Bacău. Tezaurul de denari romani republican descoperit în localitate în 1969 și menționat de mine în SCIV, 21, 1970, 2, p. 339, nr. 40, este publicat acum în întregime. Sunt 71 (nu 72 căci am menționat eu) denari: 63 republicanii din secolele II—I i.e.n., 4 de la Augustus, unul de la Iuba I și trei imitații. Cel mai recent denar este din anul 8—6 i.e.n. Căpitanu Viorel și Ursache Vasile, *op. cit.*, p. 167—171 și 183—186 planșe.

40. *Segarcea*, jud. Dolj. Opt denari romani republicanii, prinși recent într-o brătară de argint, provenind din localitate sau împrejurimile immediate ajung la CNBA. Datorăm lui O. Iliescu și stirea și inventarul lor de mai jos.

1. *L. Calpurnius Piso Frugi*, Sydenham, 653, anii 90—89.

2. *C. Vibius Pansa*, Sydenham, 684, anii 89—88.

3. *Mn. Fonteius*, Sydenham, 724 b, anul 84.

4. *C. Licinius Macer*, Sydenham, 732, anul 83.
5. *L. Marcius Censorinus*, Sydenham, 737, anii 82–81.
6. *C. Naevius Balbus*, Sydenham, 769 b, anii 78–77.
7. *L. Procilius*, Sydenham, 771, anii 78–77.
8. *L. Cossutius Sabula*, Sydenham, 790, anul 72.

Informație: Oct. Ilescu, Creșt. Colect., 39–40, 1972, nr. 29–36, p. 15–18.

41. *Tunși*, oraș Țicleni, jud. Gorj. Dintr-un tezaur de cîteva sute de denari romani republicanii descoperiți în localitate au putut fi recuperate, pînă la sfîrșitul anului 1971, 136 exemplare, ajunse la centrul de cercetări al Academiei de științe sociale și politice de la Craiova.
Informație: G. Popilian, Craiova.

IV. MONEDE ROMANE IMPERIALE 42–86

42. *Onișcani*, jud. Bacău. Un denar roman imperial, parc-se emis sub Septimiu Sever, este semnalat ca descoperit în localitate.

Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 288 și pl. I/11.

43. *Arad*, jud. Arad. O monedă de bronz emisă de împăratul Constans a fost găsită în cartierul Grădiștea. Este de tipul LRBC, I, nr. 860, anii 341–346 și e bătută în atelierul de la Tesalonic : SMTSA.

Informație: Kovács Magda și Egon Dörner, Arad.

44. *Arad*, (oraș) jud. Arad. Un denar de la Traian a fost găsit de elevul I. Balint în grădina casei părintești din str. Birsei, colț cu str. Remus.

Informație: prof. Donat V. Aurel și Egon Dörner, Arad.

45. *Berești – Bistrița*, jud. Bacău. Cei cinci denari romani imperiali menționați de mine în SCIV, 19, 1968, 1, p. 176, nr. 43, ca făcind parte dintr-un tezaur, sunt publicați acum. Monedele ar fi emise cîte una de Vespasian, Domitian, Traian (2 exemplare) și Faustina I. Viorel Căpitanu, *op. cit.*, 288–289 și pl. I/12–16.

46. *Bistrița*, jud. Bistrița Năsăud. În 1934 au fost descoperite, în municipiul Bistrița, 13 monede romane imperiale de bronz emise de Vespasian 1, Antoninus Pius 1, Severus Alexander 1 potin, Valerian 1, Claudius al II-lea 2, Constantin cel Mare I și Constantius al II-lea 6 exemplare.

Winkler Iudita, File de istorie, 1, 1971, p. 347 și rezumat german p. 348.

47. *Bistrița – Năsăud*, județ. Un tezaur de monede romane imperiale, denari și antoniniani, s-ar fi descoperit în județ la sfîrșitul anului 1971 sau începutul lui 1972.

Informație personală.

48. *București*. Un denar de la Hadrian, a fost descoperit în 1965 pe str. Florilor, 15, de către Matei Ștefan, care l-a dăruit Muzeului de istorie a orașului București.

Informație: Iulia Constantinescu (Dos, inv. 87941/5813, din 1966) și Constanța Știrbu, care comunică știrea.

49. *Buzău* (municipiu și împrejurimi), jud. Buzău. Ca provenind din municipiul Buzău și din împrejurimile lui, ajung în colecția profesorului Dimitrie Gh. Ionescu, de la liceul din localitate, un important număr de monede antice. Deocamdată dăm o primă informație, cu privire la monedele antice din colecția amintită, urmînd ca cercetări ulterioare, să aducă amânunte topografice în legătură cu fiecare monedă în parte, în măsura în care ele vor putea fi obținute. Dăm mai jos o listă a acestor monede după identificările pe care le-am primit și care urmează să fie confirmate de cercetări ulterioare.

Din categoria monedelor grecești amintim prezența unei drahme histriene de argint și a unei tetradrâhme thasiene stilizate. În cadrul monedelor geto-dacice sunt menționate două

imitații locale după tetradrahyele lui Filip al II-lea. Cât privește epoca imperială romană este mult mai bine ilustrată. Astfel găsim de la Vespasian 1 AR, Domițian 2 AR, Traian 2 AE, Hadrian 1 AE, Antoninus Pius 1 AE, Faustina 1 AR, Commodus 1 AE, Septimiu Sever 1 AE, Iulia Domna 1 AE, Caracalla 1 AR și 4 AE, Maximin Tracul 1 AE, Gordian al III-lea 1 AE, Filip Arabul 1 AE, Constantin cel Mare 1 AR și 9 AE, Constantius al II-lea 4 AE, Valens 7 AE, Valentinianus 1 AE, Arcadius 1 AE, și Honorius 1 AE.

Informație: profesor Vasile Drămboceanu, Muzeul județean din Buzău.

50. *Călimănești*, jud. Vlcea. O monedă de bronz, emisă de colonia Viminacium, AN IIII, sub Gordian al III-lea, 6,60 g; 22 mm, a fost descoperită în aprilie 1968 în castrul roman de la Bivolari. Ajunge în posesia autorului.

Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 573 și pl. 2/1.

51. *Ciorani* com. Pufesti, jud. Vrancea. Ca descoperite în localitate, ajung prin donație în anul 1963 la Muzeul de istorie din Bacău, patru monede romane, descoperite în punctul „Fântâna de cîmp”. (Cf. și SCIV, 21, 1970, 2, p. 333, nr. 3).

1. *Mn. Aquillius*

3,30 g; 19 mm.

Grueber, Italia, 645, anul 90.

Sydenham, 557, anul 109.

2. *Antoninus Pius*: *M. Aurelius Caesar*

3,00 g; 20 mm.

BMC, 918, anii 157–158.

3. *M. Aurelius Commodus*

3,00 g; 20 mm.

BMC, Roma, 644, anii 175–176.

4. *Constantin cel Mare*

1,5 g; 17 mm. Siliqua (nu denar). Moneda foarte tocită.

Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 293.

52. *Costești*, jud. Argeș. Un denar de la Donitian 2,73 g, 19 mm, a fost descoperit la locul numit „Dealul Cimitirului” în aprilie 1966 „probabil într-un mormînt”.

Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 572 și pl. I/3.

53. *Craiova*, imprejurimi (jud. Dolj). Un tezaur de monede romane imperiale din secolele II–III este semnalat ca descoperit în imprejurimile Craiovei. Este în curs de cercetare și achiziție de către cercetătorii din Craiova.

Informație: G. Popilian, 1972.

54. *Cuptoare (Secul)*, jud. Caraș Severin. Fără alte amănunte, au ajuns la Muzeul din Reșița un număr de 6 monede de argint, provenind dintr-un tezaur descoperit în localitate. Monedele erau de la următorii împărați: Caracalla, Diadumenian și Severus Alexander, cîte un denar; iar de la Gordian al III-lea 2, și Filip Arabul 1, toți antoniniani.

Nicolae Gudea, *op. cit.*, p. 139.

55. *Dămieniști*, jud. Bacău. Doi denari romani imperiali sunt semnalati ca descoperiți în localitate: unul este emis de Traian și altul de Hadrian. Monedele au fost menționate de mine în SCIV, 19, 1968, 1, p. 177, nr. 56.

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971, p. 287–8 și pl. 1/3–4.

56. *Drănic*, jud. Dolj. Pe teritoriul comunicii, la locul numit Recea, s-a descoperit în 1967 un vas cu monede romane de argint. Au putut fi recuperate 9 siliquae de argint. Ele se distribuie pe împărați în felul următor: Constantius II 2, Gratian 1 și Valens 6. Cea mai recentă este de tip RIC, IX, Treviri, 44, a 2, anii 375–378.

G. Popilian, SCN, 6, 1973 (în manuscris).

57. *Dulău*, jud. Timiș. Ca provenind din această localitate un aureus de la Otho, ajunge în Muzeul de istorie din Reșița. Este de tipul Cohen², 2, la care eu adaug RIC, Roma, 2, anul 69. Greut. 6,58 g.

Nicolae Gudea, Banatica, 1, 1971, p. 140.

58. *Gornea*, com. Sichevița, jud. Caraș-Severin. Dintr-un tezaur descoperit în localitate, referitor la care nu avem informații, se mai păstrează 11 monede în Muzeul satului Gornea. Ele au fost emise de împărații Constantin al II-lea (1), Constantius al II-lea (5), Constantius Gallus (3), Iulianus (1) și Valentinianus 1. Au fost emise în monetăriile din Sirmium 3, Siscia 2 și cte una din cele din Thessalonica, Heracleia Thraciae, Cyzic, Aquileia, Antiohia. La o monedă nu s-a putut preciza atelierul monetar.

Nicolae Gudea, Banatica, 1, 1971, p. 139—140.

59. *Gostavăț*, jud. Olt. Tezaurul descoperit în 1969, cuprinde 324 denari ce se repartizează cronologic precum urmează: M. Antoniu 6 exemplare, Vitellius 1; Vespasian 9; Titus 1; Domitian 12; Nerva 6; Trajan 28, Hadrian 31; Antoninus Pius 76; M. Aureliu și L. Verus 154. Cea mai recentă monedă din anul 167.

G. Popilian, *Historica*, 2, 1971, p.35—50, cu rezumat francez.

60. *Gruia*, jud. Mehedinți. Un tezaur de denari romani imperiali s-a descoperit în 1971 (?) în localitate. Un număr de 1 501 exemplare ajung la Muzeul din T. Severin.
Informație: D. Berciu.

61. *Holboaca*, jud. Iași. O monedă de aur de la Theodosiu ajunge în anul 1970 la Muzeul de istorie a Moldovei. Moneda a fost menționată de mine în SCIV, 23, 1972, 1, p. 144, nr. 70. Cf. *Dacia* N.S., 16, 1972, p. 370 no. 70.

Informație: Șeiva Sanie, Muzeul de istorie a Moldovei.

62. *Homești*, comuna Greabănu, jud. Buzău. Un număr de 46 denari romani, din care 31 sunt republicanii și 15 imperiali, au fost găsiți și strânși în diferite răstimpuri între 1922—1925 și pînă în 1970, din punctul ce se chiamă „Poiana lui Homo”. Din denarii republicanii unul a fost emis de magistratul *D. Iunius Silanus*, iar restul de 30 sunt denari emisi de *Marcus Antonius*, pentru legioni. Cei 15 denari imperiali se șalonează de la Vitellius la *L. Verus*.
Informație: profesor Vasile Drîmbocoreanu, Muzeul județean de istorie, Buzău.

63. *Jupa*, jud. Caraș-Severin. În așezarea civilă de lingă castrul militar de la Jupa (Tibiscum) au fost descoperite, în perighezele efectuate în anii 1964 și 1965, 38 monede de la următorii împărați: Traian (1 AR), Antoninus Pius (1 AR) Septimius Severus (1 AE), Maximinus Thrax (1 AR), Filip Arabul (1 AE), Trebonianus Gallus (1 AE), Gallienus (1 AE), Aurelian (3 AE); Probus (1 AE), Carinus (1 AE), Constans (1 AE), Constantius al II-lea (1 AE), Constantius Gallus (3 AE), Iulianus (2 AE), Valentinian (1 AE). În plus, o „imitație barbară” după tipul călărețului care cade de pe cal. Sunt indicate monetăriile în care au fost bătute și tipul corespondent din LRBC.

Nicolae Gudea, Banatica, 1, 1971, p. 140—142.

64. *Lucieni*, jud. Dimbovița (circa 10 km la sud de Tîrgoviște, pe rîul Dimbovița). Un tezaur de denari romani din timpul imperiului este semnalat ca descoperit în localitate.
Informație: Muzeul din Tîrgoviște, 1971.

65. *Măgirești*, jud. Bacău. Din tezaurul de monede descoperit în localitate de către Popa Emil din Prăjești, doi denari ajung la Muzeul de istorie din Bacău. Unul a fost emis de Vespasian (3,20 g, 19 mm) și este de tip RIC, Roma, 77, anul 74, iar altul de Hadrian (3,20 g, 18 mm), și este de tip RIC, Roma, 152, anii 125—128.

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971, p. 290.

66. *Măgirești*, jud. Bacău. Din tezaurul de denari romani din timpul imperiului descoperit în 1968 pe dealul Bisericii, un număr de 134 exemplare ajung la Muzeul de istorie a Moldovei. Monedele recuperate se eșalonează de la Nero la Lucilla.

Informație: Șciva Sanie, Muzeul de istorie a Moldovei, Iași. Cf. și ziarul „Scîntea”, XI.I., 1972, nr. 9139 din 6 mai.

67. *Medgidia*, jud. Constanța. Dintr-un tezaur de monede romane imperiale și coloniale grecești descoperit în localitate au putut fi recuperate 31 exemplare. Din acestea 5 exemplare sunt din secolele I – III, altele sunt coloniale grecești și au fost emise de Tomis 2, Callatis 1, Mesembria 1, Marcianopolis 2 și Nicopolis ad Istrum 1. Restul monedelor sunt din secolul al IV-lea. Cea mai recentă fiind de la Theodosiu I, emisă la Constantinopol, între anii 383–392.

Ft. Ocheșeanu, și A. Dumitrașcu, Pontica, 5, 1972, p. 537–546.

68. *Moldova Veche*, jud. Caraș Severin. Din tezaurul descoperit în localitate în iulie 1965, la punctul „Flotații”, (Cf. și B. Mitrea, SCIV, 17, 1966, 2, p. 423, nr. 36), cinci exemplare au ajuns la Muzeul din Reșița. Patru exemplare sunt de la Constantius al II-lea, emise în atelierele de la Constantinopol, Sirmium și Aquileia și cea de-a cincea, de la Iulianus, bătută tot la Aquileia.

Nicolae Gudea, Banatica, 1, 1971, p. 140.

69. *Moldoveni*, com. Moldoveni, jud. Neamț. Un denar de la Traian, de tip BMC, Roma, 486, anii 112–117 „a fost descoperit cu ocazia săpăturilor de la Gabăra în apropierea necropolei carpice, în anul 1957” (Cf. și pl. 3/46).

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971, p. 291.

70. *Muntenii de Jos*, jud. Vaslui. O siliqua emisă de împăratul Constantius al II-lea în monetăria de la Sirmium, având pe rv. legenda VOTIS XXX MVLTIS XXXX a fost descoperită în vatra satului în anul 1971. Se află la direcția Școlii generale din localitate, la prof. Emil Ciubotaru. Un estampaj se păstrează la sectorul numismatic al Institutului de arheologie, București.

Informație: Constantin Buzdugan, București.

71. *Orlea*, jud. Un denar de la Hadrian, s-a găsit în localitate în 1968, ajunge în posesia autorului.

Pr. I. Ionescu, op. cit., p. 573 și pl. 1/4.

72. *Osica de Sus*, jud. Olt. O siliqua de la Valens (RIC, IX, Nicomedia, 20 b, anii 367–375), găsită în localitate, a fost dăruită în 1966 Centrului de științe sociale din Craiova. După informațiile donatorului ar face parte dintr-un tezaur, răspândit printre locuitori.

G. Popilian, SCN, 6, 1973 (în manuscris).

73. *Padea*, com. Drănic, jud. Dolj. O siliqua de la Constantius al II-lea a fost descoperită la punctul „Dealul Viilor”. După informațiile inginerului G. Goanță ar face parte dintr-un tezaur.

G. Popilian, în SCN, 6, 1973 (în manuscris).

74. *Pecica*, jud. Arad. Pe teritoriul comunei s-a descoperit un denar de la Antoninus Pius. Se păstrează la Muzeul școlar din localitate. Este de tipul RIC, 300, anul 159–160. *Informație*: Olimpia Zdroba, și Egon Dörner, Arad.

75. *Pescari*, jud. Caraș Severin. Un denar de la Severus Alexander, de tip Cohen², 192, găsit în localitate, ajunge la Muzeul de istorie din Reșița.

Nicolae Gudea, op. cit., p. 142.

76. *Pâncești*, com. Pâncești, jud. Bacău. Un denar de la Hadrian (2,80 g; 20 mm), de tip BMC, Roma, 133, anii 119–122, a fost descoperit în vatra satului în anul 1970, de către locuitorul Ștefan Agafioanei. Un alt denar, de la Septimiu Sever (3, g; 17 mm), de tip RIC,

Roma, 13, anii 193–194, a fost descoperit în 1957 în apropierea satului, de către locuitorul Nani Arbureanu.

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971, p. 290 (pl. 2/32 și 31).

77. *Pojejena*, jud. Caraș Severin. Ca descoperite pe teritoriul fostului castru roman din localitate, un număr de opt monede de bronz au ajuns la Muzeul din Reșița. Au fost emise de Trajan, Hadrian, Trebonianus Gallus (3 ex.), Constantius al II-lea, Iulian (cite un exemplar). Nicolae Gudea, Banatica, 1, 1971, p. 142.

78. *Rădeni*, com. Dragomirești, jud. Vaslui. Un denar de la Vespasian, descoperit în localitate, a fost dăruit în 1966 Muzeului de istorie din Bacău.

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971, p. 291.

79. *Rediu*, com. Rediu, jud. Neamț. Despre tezaurul descoperit în localitate în anul 1962 în punctul „Coasta Sociilor” am mai pomenit în SCIV, 14, 1963, 2, p. 471, nr. 36 și SCIV, 15, 1964, 4, p. 568, nr. 65. Cinci denari din această descoperire au ajuns în colecțiile Muzeului de istorie din Bacău. Exemplarele au fost emise de Vespasian 1, Hadrian 1 și Antoninus Pius 3. Sunt notate și datele tehnice: greutatea, diametrul, trimiterea la RIC și data emisiunii. Viorel Căpitanu, op. cit., p. 291–292.

80. *Rișnov*, jud. Brașov. În castrul roman din localitate au fost descoperite și se cunosc în total 13 monede romane, care se înșiră cronologic, precum urmează: Galba 1 aureus : Domitian 1 as; Nerva 1 as; Trajan 2 ași; Hadrian 1 sesterț; Antoninus Pius 1 denar, Faustina senior 2 sesterți; Septimius Sever 1 denar; Severus Alexander 1 denar și 1 sesterț. În plus, fragmente dintr-un denar.

Nicolae Gudea, Ioan Pop, *Castrul roman de la Rișnov Cumidava. Contribuții la cercetarea limesului de sud-est al Daciei romane*, Brașov, Muzeul județean, 1971, p. 60–61.

81. *Roșiori*, com. Roșiori, jud. Bacău. Un denar de la Faustina II (M. Aureliu) a fost descoperit în vatra satului de către locuitorul Tamaș Gh., în anul 1968. 2,40 g. 18 mm. Este de tipul BMC, Roma, 136, anii 161–176.

Viorel Căpitanu, op. cit., p. 289 (și pl. 1/17).

82. *Sascut*, jud. Bacău. Un denar roman imperial emis de împăratul Marc Aureliu descoperit în localitate, ajunge la Muzeul de istorie din Bacău.

Viorel Căpitanu, op. cit., p. 287 și pl. 1/1.

83. *Sărata Monteoru*, jud. Buzău. Elevul Dan Manolescu de la liceul din Buzău, a descoperit în 1969 (?) în localitate, cu prilejul unei excursii, două monede de bronz.

1. *Licinius*

AE ↑ 2,30 g, 18 mm.

RIC, VII, p. 548, 52, anii 321–324, emis la Heraclea.

Precizarea o datorez lui Gh. Poenaru Bördea.

2. *Honorius*

AE ↓ 4,40 g; 21 mm.

LRBC, nr. 1986–91, Heraclea Thraciae, anii 393–395.

84. *Șipotele*, jud. Constanța. În două morminte din cimitirul roman din localitate au fost aflate monede. Așa în M–1 s-a găsit o monedă din Aspendus și una constantiniană, iar în M. 2, 19 monede de bronz din secolul al IV-lea.

C. Stavru, Pontica, 5, 1971, p. 235–250.

85. *Tulcea (împrejurimi)*, jud. Tulcea. Ca descoperit prin împrejurimile orașului Tulcea prin 1925–1927, un solidus emis de Theodosius I ajunge în 1961 în colecțiile CNBARSR. Este inedit și a fost bătut în monetăria de la Tesalonice între 384–388.

O. Iliescu, Pontica, 5, 1972, p. 525–536.

V MONEDA BIZANTINE (86—95)

86. Bacău (municipiu), jud. Bacău. Ca descoperite în mod izolat pe teritoriul municipiului Bacău, ajung apoi în colecțiile unor instituții din localitate cîteva monede bizantine.

1. Un follis de la Justin al II-lea, emis la Constantinopol, *officina B*, anul 10 = 574—575; 13,13 g; 30 mm. Cf. Wroth, I, 72, p. 85. Se păstrează în colecția Liceului V. Alecsandri.
2. Un follis de la Mauriciu Tiberiu, emis la Constantinopol, *officina Δ*, anul 18 = 599—600. Wroth, n-are. Moneda a fost descoperită de M. Stamatide în Bacău.

3. Un follis bizantin surfrapat, emis la Constantinopol, *officina E*, dar numele împăratului rămîne să fie precizat în viitor; 11 g și 34 mm, a fost descoperit în oraș, în str. V. Alecsandri, de către Stancea Savin. Se păstrează la Muzeul local.

4. Un follis anonim, de tip Ioan Tzimisches — Vasile al II-lea, în clasificăția lui Margaret Thompson A2, pe care autorul îl identifică cu Nicefor al II-lea și notează că ar fi de argint. Este de fapt AE, 13g, 30 mm. Moneda a fost descoperită în Bacău și predată muzeului de către prof. Ambărăș Ana, de la Școala generală nr. 2.

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971, p. 291 și pl. 5/40—43.

87. Bucov, jud. Prahova. Dîntr-o descoperire monetară făcută cu vreo 60—65 ani în urmă în această localitate, un număr de 31 monede bizantine au fost achiziționate recent de către Cabinetul Bibliotecii Academiei. De la împăratul Ioan al II-lea sunt 16 billon trachea și de la Manuel I, 15 exemplare similare.

Oct. Iliescu, CreștColecț., 39—40, ian. 1972, p. 30—36.

88. București, Ciurelu, Un hyperper perforat, 2,74 g, de la Ioan Vatatzes (1222—1254) a fost găsit prin 1920 în apropiere de moara Ciurelu. Ajunge la CNBA.

Oct. Iliescu, CreștColecț., 23—24, 1968 [1971], p. 21.

89. București, Un demifollis de la Justin I a fost descoperit în curtea casei din str. G-ral. Ștefănescu 8, de către Daniel Wechsler, care l-a dăruit, în 1963, Muzeului de istorie a orașului București. Pentru tip, v.A.R. Bellinger, *Byzantine Coins*, Washington, 1966, vol. I, p. 43, no. 15 d. 1.

Informație: Iulia Constantinescu (Dos. Inv. 78.046), comunicată de Constanța Știrbu.

90. Celeiu, jud. Olt. Un hyperper de la împăratul Ioan Vatatzes, 1222—1254, 2,65 g, perforat, ajunge la CNBA ca provenind de la Celeiu. [Nu cumva este în poziție secundară?] Oct. Iliescu, CreștColecț., 23—24, 1968 [1971], p. 21.

91. Dobrun, jud. Olt. Un follis de la Iustinian I a fost găsit pe teritoriul C.A.P. din localitate cu ocazia arăturilor din 1971. Este emis în monetaria de la Nicomedia, atelierul anul XVII = 543/4. Sus, chrismon. Este de tip A.R. Bellinger, DOW, 1966, p. 114, nr. 122 b. Se păstrează la Școala din localitate.

Informație: Stan Constantin, absolvent al facultății de filozofie, București, și B. Mitrea, Institutul de arheologie.

92. Horgesti, jud. Bacău. La informația noastră preliminară (SCIV, 20, 1969, 1 p. 171, nr. 69) referitoare la tezaurul descoperit în localitate, putea da acum una completă, pe baza studiului recent publicat. Au fost recuperate 46 monede de bronz, din cele aproximativ 70 aflate inițial. Ele sunt emise de împărații: Iustin al II-lea (565—578) 21 exemplare (20 folles + 1 demifollis); Tiberiu al II-lea Constantin 3 folles și Mauriciu Tiberiu 22 (18 folles + 4 demifolles). În plus ar mai fi un follis de la Focas, care s-a pierdut. Tezaurul s-a descoperit într-o cană de bronz, în care se mai află un lanț de bronz și bucăți de tablă de aramă.

Viorel Căpitanu, Carpica, 4, 1971 [1972], p. 253—269. Ilustrat.

93. *Oltenia*. Fără alte precizări topografice, decit că provine din Oltenia ne-a fost prezentată la sectorul numismatic spre identificare în decembrie 1971 o monismă emisă de împăratul Ioan Tzimisces. Moneda a fost restituță.

Informație: Ing. Dan Stănoiu, București.

94. *Pojejena*, jud. Caraș Severin. Un decanou înmormântat de la Iustin I este semnalat că a fost descoperit pe teritoriul fostului castru roman (vezi și mai sus, sub nr. 77). N. Gudea, *op. cit.*, p. 142.

95. *Scurta*, com. Orbeni, jud. Bacău. Este menționată o hexagramă de la Constantin al IV-lea Pogonatul. Ar fi după autor, de tipul Wroth, 24 și pl. 36/8. Moneda este slab ilustrată (pl. 3/44). În legenda figurilor este notată ca provenind de la Cleja (?). Nu putem deocamdată preciza, pe baza fotocopiei de care dispunem, dacă exemplarul se încadrează în clasificația lui Grierson în tipul II bust cu lance și fără scut sau în tipul III (cu scut).

Viorel Căpitanu, *op. cit.*, p. 271 și pl. 3/44.